

## بررسی مواضع و فعالیت‌های فرهنگی امام‌رضا(ع) در مدینه و مرو

محمدتقی سازندگی

دانشجوی دکتری دانشگاه پیام نور استان قم  
Mt.sazandegi92@Gmail.com

### چکیده

دوره‌ی زندگانی امام‌رضا(ع) (۲۰۳-۱۴۸ ه‍.ق) با دوره‌ی اول حکومت عباسیان (۲۳۲-۱۳۲ ه‍.ق) مقارن بود؛ در این دوره، تمدن اسلامی به اوج شکوفایی خود رسید. گسترش ممالک اسلامی توأم با تنوع فرهنگ‌ها و آداب و رسوم و نژادهای متفاوت بود که باعث رسوخ مبانی فکری فرقه‌ها و نحله‌ها و فرهنگ‌های دیگر در بین اندیشمندان اسلامی می‌شد و از سوی دیگر رویکرد خلفای بنی‌عباس در این عصر به ترجمه‌ی متون غیر اسلامی، وضعیت بحرانی را در حوزه‌ی دین و فرهنگ فراروی جهان اسلام قرار داده بود.

بیشتر سالهای زندگی امام‌رضا(ع) در شهر «مدینه» (۲۰۱-۱۴۸ ه‍.ق) و دو سال آخر عمر مبارک آن حضرت، در سرزمین «مرو» (۲۰۳-۲۰۱ ه‍.ق)، مرکز موقت حکومت عباسیان، سپری شد. امام‌رضا(ع) بعد از شهادت پدرش، در سال ۱۸۳ هجری قمری به امامت رسید. این دوران پرشکوه و جاودانه، ۲۰ سال به طول انجامید. امام‌رضا(ع) در این مدت، بنا به وظایفی که برعهده داشت، برای اصلاح جامعه بر اساس آموزه‌های دینی و معارف الهی تلاش می‌نمودند. موضع‌گیری‌های حضرت‌رضاع(ع) در حوزه‌ی «فرهنگ» در دوره‌ی امامت (۲۰۳-۱۸۳ ه‍.ق) در «مدینه» و «مرو»، حائز اهمیت بوده و با توجه به ماجرای «ولایت‌عهدی» و «جلسات مناظره» با علمای ادیان و فرق اسلامی، نکات فراوانی، قابل بررسی است. نوشتار حاضر با در نظر داشتن آئین‌ها و باورها و آداب و رسوم مسلمین در جامعه‌ی اسلامی مواضع امام‌رضا(ع) قبل و بعد از هجرت را مورد بررسی قرار داده است.

**کلید واژه:** امام‌رضا(ع)، مواضع، فعالیت‌ها، فرهنگ، مرو، مدینه، عباسیان.

### ۱. طرح مساله

محدوده‌ی زمانی این پژوهش دوره‌ی امامت امام‌رضا(ع) (۲۰۳-۱۸۳ ه‍.ق) را در برمی‌گیرد که بخشی از دوره‌ی اول حکومت عباسیان (۲۳۲-۱۳۲ ه‍.ق) است. این نوشتار در مقام بیان این مسأله است که امام‌رضا(ع) در مورد مظاهر فرهنگی از جمله آداب، رسوم و باورها و اعتقادات چگونه موضع‌گیری می‌نمودند و نیز شیوه‌ی برخورد با فرق اسلامی و عقاید و افکار ادیان گوناگون و نیز نحوه‌ی مناظرات علمی، چگونه بوده است؟!

این پژوهش به دنبال بررسی این است که با در نظر داشتن مظاهر فرهنگی، مواضع و فعالیت‌های امام‌رضا(ع) را در مدینه و مرو تحلیل و بررسی کند.

### ۲. پیشینه تحقیق

کتاب‌ها و مقاله‌های بسیاری در سال‌های اخیر در این زمینه، با رویکردهای فرهنگی و اجتماعی مورد پژوهش قرار گرفته است که می‌تواند به این موضوع نزدیک باشد، اما با توجه به اهمیت موضوع، این تحقیق درصدد است با طرح و قالبی جدید